

„To víte, strana bude kvůli vám měnit dějiny!“

Neúspěšný pokus čs. výsadkářů ze Západu o morální rehabilitaci během pražského jara 1968

JIRÍ PLACHÝ

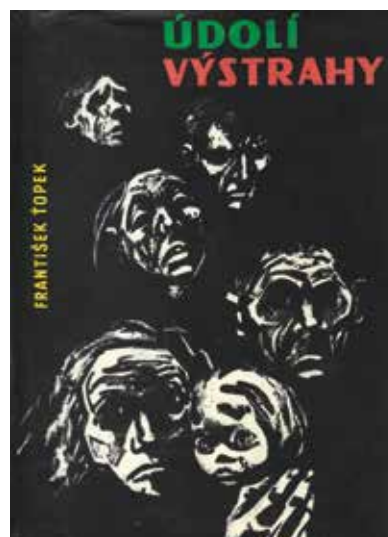
Rudolf Krzák si při jednom z pobytů v nemocnici počátkem šedesátých let k ukrácení dlouhé chvíle vypůjčil knihu *Údolí výstrahy*.¹ Namátkou ji otevřel a zrak mu padl na povědomé jméno. Začal listovat dál. Nebylo pochyb – v knize publicisty Františka Töpka se psalo o událostech, které v letech druhé světové války sám prožil.

Bylo to hořké čtení. V roce 1960, kdy *Údolí výstrahy* vyšlo, bylo Krzákovi 46 let a pracoval jako dělník u vrtné soupravy pražského podniku Geologický průzkum. Nebylo tomu tak vždy. Za první republiky byl důstojníkem z povolání a šest let druhé světové války strávil v řadách naší zahraniční armády v Polsku, Francii a ve Velké Británii, kde od roku 1941 působil u vojenské zpravodajské služby. V roce 1944 byl jako účastník výsadkové operace SILICA-SOUTH vysazen za nepřátelskými liniemi v Itálii. I když sám s notnou dávkou štěstí přežil, nacisté vyvraždili téměř celou jeho rodinu. Během heydrichiády byli popraveni jeho otec, matka, dvě sestry a teta. Krátce po komunistickém převratu, v roce 1949, byl zatčen. V té době byl podplukovníkem generálního štábu

československé armády a náčelníkem štábu výsadkového vojska. Souzen byl ve vykonstruovaném procesu s generálem Karlem Palečkem, svým bratrem Bohumilem a dalšími dvěma výsadkáři z Velké Británie, Janem Bartejsem a Jaroslavem Klemešem. Ve vězení byl dva a půl roku a další léta pak strávil „u lopaty“.²

LEPŠÍ ČASY

Již v první polovině šedesátých let se však začínalo zdát, že kniha byla posledním opožděným výkřikem předchozí stalinské dekadý a že pro západní vojáky přicházejí lepší časy. První objektivnější texty v odborných časopisech přehodnocující dosavadní pohled na západní odboj byly vydány již v době, kdy se na knihkupeckých pultech objevilo *Údolí výstrahy*. Roku

Kniha *Údolí výstrahy* vyšla v roce 1960 hned dvakrát. Na obrázku obálka druhého vydání z Krajského nakladatelství v Havlíčkově Brodě. (repro: archiv autora)

1963 pak vyšlo v nakladatelství Naše vojsko první vydání knihy Jana Křena *Do emigrace*, a především souhrnná monografie Tomana Broda a Eduarda Čejky *Na západní frontě*. O rok později vstoupil do kin kultovní film Jiřího Sequense *Atentát*. V liberalizující se

¹ TÖPEK, František: *Údolí výstrahy*. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1960.

² K osudům Rudolfa Krzáka srov. např. TOMEK, Prokop (ed.): *Válečné záznamy Rudolfa Krzáka*. VHÚ, Praha 2014.

české společnosti bylo stále častěji popřáváno sluchu i kritickým připomínkám pamětníků, upozorňujícím, zatím však jen velmi opatrně, na křivdy z minulosti.

Měnil se i přístup establishmentu. V roce 1964 zahájilo Ministerstvo národní obrany odškodňování bývalých vojáků z povolání za pobyt v táborech nucené práce (TNP). Mnohým důstojníkům byla vrácena odejmutá vojenská hodnost, aniž by ovšem proběhla jejich reaktivace. U příležitosti oslav 20. výročí konce druhé světové války obdržela řada veteránů ze západní fronty vyznamenání. Prvním jednotlivcům se také podařilo dosáhnout osobní soudní rehabilitace. Ve srovnání s padesátými léty šlo jistě o významnou změnu k lepšímu. Tak jako v jiných oblastech veřejného života za éry Antonína Novotného se to vše dělo polovičatě a nesystematicky, s mnohými „ale“. Jednoznačné konstatování, že západní odboj patří do dějinného příběhu našeho boje za svobodu v letech druhé světové války a jeho účastníci si zaslouží, aby režim odčinil křivdy a bezprávi, kterých se na nich ve jménu pochybného „třídniho“ výkladu dějin dopustil, mohlo zaznít až během takzvaného pražského jara roku 1968.

Spolu s tím se, zpočátku jen jaksi mimochodem, rozhořela diskuse o osm let staré knize Františka Ťopka.³ Dne 2. dubna 1968 vyšel v *Záři*, novinách vydávaných Okresním výborem Komunistické strany Československa (OV KSČ) a Okresním národním výborem (ONV) v Pardubicích, otevřený dopis nazvaný „Demokracie není pro demagogy“. Jeho autor, JUDr. Antonín Tichý, v něm napsal: „*František Ťopek je jméno nejodpornějšího představitelů ideologie padesátých let v naší odbojové historii. Nepochybují o tom,*

že se dnes nadšeně hlásí k myšlenkám společenské obrody, ale domnívám se, že by [tato obroda] nebyla úplná, kdyby nebyla sešrotována ta neprodejná makulatura, která nese jeho jméno. [...] Je vyslovována pochybnost, zda je možné lít nové víno do starých sudů. To by nebylo tak zlé, ale v tomto případě jde při nejmenším o voznici od močůvky.“⁴ I na ovzduší nově nabyté tiskové svobody nezvykle ostře formulovaný text byl reakcí na článek, který *Zář* uveřejnila několik týdnů předtím, 8. března 1968 a který nesl název „Demokracie očima dneška“. Jednalo se o interview s ideologickým tajemníkem pardubického OV KSČ Horymírem Horynou, v němž se jeho autor velmi vřelými slovy hlásil k obrodnému procesu a demokratizaci. Tím autorem nebyl nikdo jiný než právě Ťopek.

Otevřený dopis řal do živého. Ve stejném čísle vyšel článek věnovaný osudům pilota RAF Karla Knaifla, který byl po únoru 1948 nezákonně vězněn a pražské jaro jej zastihlo jako dělníka rosické Prefy: „*Myslel jsem, že jste Ťopek [...] Tomu bych ruku nepodal,*“ řekl na uvítanou redaktorovi *Záře*. Knaifl za války nějakou dobu sloužil i u speciální 138. perutě RAF, která vysazovala parašutisty v obsazené Evropě, včetně Československa. I on se na Ťopkovu adresu vyjádřil zcela jednoznačně: „*Karel sáhne do knihovny a vytáhne ‚dílo‘ Františka Ťopka ‚Údolí výstrahy‘. Kopance, modřiny – to všechno už přebolelo. Kdo ale nutil toho člověka, aby nás takhle hanobil? Co dělal on, když tisíce našich lidí umíralo? Kdo mu dal právo nás tak nespravedlivě soudit? Vždyť ještě dnes si mnozí lidé u nás myslí, že jsme byli – zásluhou podobných pisálků, podobajících se tak věrně protektorátní propagandě – školení špioni. Ožralci bez svědomí. Padákoví agenti...*“⁵

Rudolf Krzák na snímku z léta 1940 jako důstojník čs. zahraniční armády ve Velké Británii. A o 28 let později, krátce po své reaktivaci, v srpnu 1968. (foto: VA CR Trnava, VÚA – VSA Olomouc)

3 Případ ve své době mediálně sledovaného soudního řízení proti Františku Ťopkovi je v odborné literatuře zmiňován již od počátku 90. let, např. ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za 2. světové války*. Merkur, Praha 1991, s. 289. Podrobněji se jím zabýval KOTYK, Jiří: *František Ťopek a Josef Jägermann před soudem v letech 1968–69. Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, roč. 55, č. 5–6 (květen–červen). Klub přátel Pardubic, Pardubice 2020, s. 200–207, který však neměl k dispozici celou dokumentaci případu.

4 TICHÝ, Antonín: *Demokracie není pro demagogy. Zář*, 2. 4. 1968, s. 1.

5 RAJMAN, Oldřich: *Křivda je jako krvavá jizva. Zář*, 2. 4. 1968, s. 2.

„Demokracie není pro demagogy“ – otevřený dopis JUDr. Antonína Tichého otiskly pardubické noviny *Zář* 2. dubna 1968 (repro: SOKa Pardubice)

Do třetice pak ve stejném čísle vyšel i „aprilový“ článek, v němž „lidový autor, novinář, agitprop a spisovatel“ František Škopek ve fiktivním rozhovoru vysvětluje, kolikrát v životě již s lehkostí měnil kabáty podle toho, jaký zrovna foukal vítr. A protože měl být autorem knihy nazvané *Pahorek výstrahy*, bylo více než zřejmé, o kom je řeč.

AUTORŮV PROTIÚTOK

Šopek, v té době redaktor časopisu *Východočeský chemik*, vydávaného semtínským podnikem Synthesia, odpověděl v krajském deníku *Pochodeň*, vycházejícím v Hradci Králové, 9. dubna 1968. V článku „Novinářské pirátství“ ze sebe udělal dvojitou oběť. Jednak „rohovnického stylu“, který proti jeho knize použili dr. Tichý a vedoucí redaktor *Záře* Oldřich Rajman. Ti „bez jediného seriózního argumentu ji pokropili sprškou urážek, pomluv a výmyslů, stejně jako mne“. Tajemně pak naznačil potíže, které mu sepisování knihy, v níž „objektivně hodnotil činnost výsadkářů“ (!), přineslo ze strany orgánů Ministerstva vnitra. Skromně napsal, že jde o útok „jaký nemá v našem tisku po roce 1945 obdoby“, a pohrozil, že využije platných zákonů, aby se mohl bránit. V závěru pak Rajmana obvinil z toho, že útok proti němu je z jeho strany motivovaný nízkými osobními důvody.⁶

Doba však již podobně arogantnímu a konfrontačnímu stylu nepřála,

byť Rajman musel uveřejnění Tichého dopisu obhajovat před částí svých „nadřízených“ z OV KSČ.⁷ Na stránkách *Záře* Štopkovi 19. dubna 1968 za všechny odpověděl ve velmi emotivním textu Rudolf Krzák, který se již čtyři roky předtím, jako jeden z prvních, dočkal své soudní rehabilitace: „Vážený soudruhu Štopku, nikdy bych Vám nepsal – Vám autorovi ‚Údolí výstrahy‘ [...]. A přece Vám píši... Jejich boj (parašutistů – pozn. aut.) byl kropen slzami, utrpěním bolestí, krví jejich spolupracovníků, krví jejich kamarádů, jejich rodných. V jedné rodině – v mé rodině – v jediném životním příběhu – v mém životním příběhu – jsou životy rodičů, sester, bratrů, příbuzných kamenné lomy Mauthausenu a plyn Osvětimi, kulky na popravišti. Celá široká paleta vyhlazovací bestiality. Životnost parašutistů byla omezena, na konci čekala smrt. [...] Druhé období tragiky parašutistů zahájily radostné májové dny (roku 1945 – pozn. aut.), za tím [...] Ve třetím období této tragiky

jste sehrál svou roli i Vy – roli možno říct stěžejní. [...] Přepadl mne nevýslovný smutek, nevýslovný stud. Styděl jsem se za Vás, za sebe, za celý český národ, za celý svět. Před Gabčíkem, Kubišem, Opálkou, Valčíkem, Bartošem, Potůčkem, před všemi ostatními mrtvými. Myslel jsem na to dny i noci. Snažil jsem se být nezaujatý. Snažil jsem se Vás pochopit, Vás, který jste jako spisovatel nic nepochopil. [...] Mohu Vám prozradit, že před vstupní branou smrti, k seskoku na okupovanou rodnou půdu, nebyl velký nával. Neslibovala se láková kariéra, skvělá budoucnost, bohatství a kdoví co všechno jste si ve své bujné fantazii vymyslel. Řekli jim: Potřebujeme to, je to velmi nutné. A oni šli. Nic si nevyjednávali, nic se jim neslibovalo a nic také nedostali. [...] Padli hrdinové mlčí, soudruhu Štopku. Mluví za ně historie [...]. Bylo by vysoce morální, kdyby mlčeli také ti, kteří se nestyděli špinit památku bojovníků, kteří se nemohou bránit, protože zemřeli pro svou vlast.“⁸

6 ŠOPEK, František: Novinářské pirátství. *Pochodeň*, 9. 4. 1968, s. 2.

7 Předsednictvo pardubického OV KSČ kritizovalo uveřejnění jak Tichého otevřeného dopisu, tak článku „Nad Pahorkem výstrahy“. *Zář* byla pro přílišnou radikálnost kritizována i ze strany ONV (viz SKALECKÁ, Veronika: Řízení a kontrola regionálních médií v Československu v 70. a 80. letech 20. století na příkladu informování o kulturních událostech pardubického okresu. Disertační práce, FSV UK, Praha 2018, s. 47). Rajman však tuto kritiku ustál a z pozice šéfredaktora nuceně odešel teprve počátkem října 1969, v důsledku nastupující normalizace.

8 KRZÁK, Rudolf: Vážený soudruhu Štopku. *Zář*, 19. 4. 1968, s. 2.

„Před vstupní branou smrti, k seskoku na okupovanou půdu, nebyl velký nával...“ Muži „Zvláštní skupiny D“ za války v Londýně, Rudolf Krzák šestý zleva. (foto: VÚA – VHA Praha)

Zář se tomuto problému věnovala i v následujících číslech – již 12. dubna odmítl Āopkovy vývody syn jednoho z nejbližších spolupracovníků skupiny SILVER A Adolf Švadlenka mladší, jehož otec byl spolu s desítkami dalších popraven během heydrichiády v pardubickém Zámečku: „A nakonec odpověď na otázku, která byla tak často kladena tehdy, v té době hrůzy, a která je kladena i dnes, kterou si i František Āopek položil a znehodnotil: [...] Stál Heydrich za to? Sám o sobě ne. Ale stálo za to poznání, že [...] jsme neztratili schopnost odporu proti zlu, že se v lidech uchovala čest i hrdost nepokořených, že jed opatrnickví a chytráctví i vyčkávání nerozleptal naše kosti a nerozložil naše mozky.“⁹ Na přelomu května a června 1968 zde také vyšel dvoudílný článek historika Zdeňka Jelínka „Případ Kouba“. Pojednával o osudech velitele výsadkové skupiny BIOSCOP rotného Bohuslava

Kouby, který 3. května 1942 v bezvýchodné situaci ukončil svůj život vlastní rukou. Také v tomto případě byla impulzem ke vzniku tohoto textu pasáž z knihy *Údolí výstrahy*, v níž Āopek přezíravě a lživě napsal: „Agent Kouba, ač nezraněn, zbaběle opustil svého druha...“¹⁰

NÁS ŽIVÉ NEDOSTANOU

Vratme se však na samý počátek této tiskové polemiky, k osobě doktora Tichého, který ji počátkem dubna tak razantním způsobem rozvířil. Tichý sice v té době bydlel v severočeských Teplicích, ale ve východních Čechách před válkou profesně působil a žila tam také část jeho příbuzných. Sám byl západním vojákem a s řadou bývalých parašutistů jej pojilo přátelské pouto z let druhé světové války. Po „Vítězném únoru“ byl perzekvován a vydání Āopkova hanopisu jej

pobouřilo natolik, že v následujících letech začal shromažďovat materiály, s jejichž pomocí se chtěl zastat lidské důstojnosti svých přátel, kteří se nemohli bránit. Napsal a v roce 1969 v Severočeském nakladatelství v Liberci vydal pozoruhodnou knihu *Nás živé nedostanou*, věnovanou osudům výsadkové skupiny ANTIMONY.

Ta byla do protektorátu vysazena 24. října 1942, ve stejný den, kdy bylo v koncentračním táboře Mauthausen popraveno 262 rodinných příslušníků a spolupracovníků výsadkových skupin první operační vlny zakončené atentátem na Heydricha. Přesto se ANTIMONY podařilo skrýt v ilegalitě, vybudovat si rozsáhlou síť spolupracovníků a splnit velkou část úkolů, včetně obnovení radiového spojení s Londýnem. Není bez zajímavosti, že stopu výsadku Gestapo zachytilo kvůli nedbalé konspiraci jedné ze skupin komunistického odboje,

9 ŠVADLENKA, Adolf: Kde je pravda a zásada? *Zář*, 12. 4. 1968, s. 2.

10 ĀOPEK, František: *Údolí výstrahy*, s. 85.

Josef Otisk, budoucí velitel výsadkové skupiny WOLFRAM (v helmě), dává během výcviku ve Velké Británii hlášení prezidentu Benešovi (foto: VÚA – VHA Praha)

kteří parašutisté nabídli nezištnou pomoc. Komunističtí odbojáři je obelhali, využili a následně je i okradli. Gestapu se skupinu podařilo zlikvidovat v polovině ledna 1943. Její velitel npor. František Závorka a radista svob. Lubomír Jasínek byli ve svém posledním úkrytu v Rovensku pod Troskami obklíčeni a v bezvýchodné situaci ukončili svůj život. Šifrant čet. Stanislav Srazil byl zajat a přinucen k radiové protihře s Londýnem. Během vysílání však bez ohledu na nebezpečí, kterému se tím vystavoval, použil tzv. pojistky, aby své nadřízené varoval. Nacisté jej následně poslali do Malé pevnosti Terezín, kde byl 20. dubna 1944 popraven.

Jako právník a člen Svazu protifašistických bojovníků (SPB) se Antonín Tichý začal angažovat v procesu

občanské rehabilitace odbojářů nezákonně perzekvovaných poúnorovým režimem. Po přijetí rehabilitačního zákona se stal předsedou Krajské rehabilitační poradny SPB v Ústí nad Labem. Zdá se jako pravděpodobné, že to byl právě on, kdo se stal otcem

myšlenky, aby se bývalí parašutisté v nových poměrech pokusili domoci satisfakce za urážky obsažené v díle *Údolí výstrahy* právní cestou.

Dne 17. května 1968 podala skupina bývalých výsadkářů a pozůstalých u Okresního soudu v Pardubicích hromadnou civilní žalobu na Františka Ťopka, poslance Národního shromáždění Josefa Jägermanna, který byl autorem tendenčního úvodu v knize, a na Východočeské nakladatelství jako na vydavatele, respektive jeho právního nástupce.¹¹ Jejich obecným zmocněncem (tedy advokátem) se stal právě JUDr. Antonín Tichý.

Žalobci toho nežádali příliš – soud měl konstatovat, že jim knihou byla způsobena újma na vážnosti ve společnosti, přičemž tento zásah do jejich osobnostních práv stále trvá. Jako satisfakci požadovali, aby žalování na stránkách tisku uvedli, že historie výsadkových operací byla v knize podána tendenčně a v rozporu s historickou pravdou, a aby kniha byla vyřazena z veřejných a školních knihoven. V příloze žaloby bylo uvedeno dvacet dva pasáží z Ťopkova textu a dvě pasáže z Jägermannova

Audience přeživších parašutistů ze Západu u prezidenta Edvarda Beneše na Pražském hradě (foto: VÚA – VHA Praha)

11 *SOka Pardubice*, f. Okresní soud Pardubice, sp. zn. 7 C 403/68.

Čestmír Šikola z výsadkové skupiny CLAY jako důstojník čs. armády na poválečném snímku. Po únoru 1948 bude vyhozen z armády a odsouzen na dva a půl roku vězení. (foto: archiv Tomáše Jambora)

Jan Zemek na snímku z března 1941, nedlouho poté, co se přes Afriku a karibský ostrov Martinik konečně dostal do Velké Británie. Krátce nato seskočí do obsazené vlasti jako příslušník výsadku SILVER B. (foto: VA CR Trnava)

Žalované výroky Františka Ťopka (výběr)

„Proto neměla naše buržoazní emigrace v Londýně nikdy nejmenšího zájmu na rozvíjení domácího odboje a na aktivizaci lidu. K tomu je nutno ještě přičíst zájem těchto kruhů v Londýně, aby se neztížilo Hitlerovi úspěšné vedení války proti Sovětskému svazu.“ (s. 18)

„Skvělá kariéra. [...] Lákavá skvělá budoucnost se přece jen nezahazuje. [...] Ano, i s city se zde kramaří, když jde o zájmy kapitalistů. ‚Ano.‘ - Co vše je obsaženo v tomto jediném slůvku? Naděje na shledání s rodiči a přáteli. Touha po společenském postavení na nejvyšším žebříčku. [...] Naděje na bohatství a pocty...“ (s. 41)

„Nejvíce času, který je věnován teoretickému školení, zabírají ‚učené‘ přednášky vysokých důstojníků a několika prominentů-pravičáků ze socialistických stran – o komunismu. Nejde pochopitelně o nějaký vědecký výklad. Spíše o to ukázat jeho škodlivost a zbytečnost. Osvobozená republika se musí stůj co stůj obejít bez komunistů. To by byla učiněná pohroma připustit komunisty do vedení státních a hospodářských záležitostí. To by byl konec svobodnému soukromému podnikání [...]. Tyto a podobné úvahy byly předmětem povinného školení. Šlo pochopitelně o to, jak zdůvodnit a podepřít požadavek ignorování spolupráce s komunisty v domácím odboji. Jed líž a pomluv se počal zarývat do myšlení vybraných výsadkových agentů.“ (s. 41)

„Sedm londýnských snoubenek ztratí své ženichy.“ (s. 45)

„Dva bílé padáky nesoucí k zemi ustrašené agenty – Zemka a Škáchu – se volně snesly...“ (s. 53)

„Národa, který zbaběle zradili a na každém kroku znovu zrazují, se dovolávají s cílem povzbudit vlastenecké city tam, kde možná sliby přestanou působit. Tam, kde i peníze ztratí svou sílu.“ (s. 57)

„Libuši byla svěřena velká úloha. Jejím prostřednictvím měl být důsledně uplatňován vliv londýnské emigrace na odboj a paralisován vliv komunistické strany a jejího gottwaldovského vedení v Moskvě i ilegálního vedení doma na boj proti nacismu v Čechách a na Moravě. A potom – britská špionážní a protišpionážní služba měla také na této stanici mimořádný zájem, vyplývající z vlastních zpravodajských potřeb.“ (s. 63)

„Spojení s územím Čech a Moravy bylo konečně navázáno. Vliv buržoazní emigrace na domácí odboj může být nyní prosazován daleko konkrétněji a účinněji. Bohužel, ne ve prospěch, ale v neprospěch a ke škodě českého lidu a národa.“ (s. 66)

„Veškeré zprávy podávané prostřednictvím Libuše se dostávaly přes majora Strankmüllera do rukou Intelligence Service.“ (s. 67)

„Heydrich, masový vrah českého lidu, byl nenáviděn všemi lidmi v Čechách a na Moravě a jeho smrt každý poctivý člověk uvítá s uspokojením. A právě této nenávisti využívají ‚strategové‘ v Londýně k pokusu o získání hegemonie v odboji proti fašismu. Jejich plány jdou ještě dál. Persekuce, kterou v každém případě nacisté proti českému národu rozpoutají, zasáhne celou drtivou silou především nejrevolučnější síly a to budou komunisté a lidé sympatizující se Sovětským svazem...“ (s. 84)

„Agent Kouba, ač nezraněn, zbaběle opustil svého druha.“ (s. 85)

Citováno dle: ŤOPEK, František: *Údolí výstrahy*. 2 vydání. Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, Havlíčkův Brod 1960.

Údaje velitelství tábora

o chovance-cl Zemek Jan

nar. 2. 2. 1915

Otisk prstů: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Zvláštní znamení:
jáva na temeni hlavy

I. Přesuny z TNP do TNP:				
Č.	Datum odjezdu z TNP a název TNP	Datum příjezdu do TNP a název TNP	Důvod přesunu:	S chovancem-kou zasíláme úložné neb u něho-ni máme pohledávku. Částka.
1		26. 7. 1948	Nařazen kom. 8. 13 Brno na 24 měsíců	

Po únoru 1948 bude Zemek vyhozen z armády a bez rozsudku poslán do tábora nucené práce (foto: VÚA – VSA Olomouc)

vojenský soud krátce po únoru 1948 ke ztrátě hodnosti majora. Jan Zemek ze skupiny SILVER B strávil čtrnáct měsíců v Táboře nucené práce na Mírově. Po odpykání trestu odnětí svobody byl v TNP dalších devět měsíců vězněn i Jaroslav Klemeš. Josef Machovský (POTASH) strávil několik měsíců ve vyšetřovací vazbě pro podezření z vraždy komunistické funkcionářky Anny Kvašové z obce Smrk na Kutnohorsku. S tímto činem neměl nic společného,¹² StB však k obvinění stačilo, že je „imperialistickým hrdlořezem“. Postihu na svobodě ušli jen tři z žalujících: Otmar Riedl (BENJAMIN), Vladimír Škácha (SILVER B) a Ladislav Řezníček (WOLFRAM). I oni však měli zkušenosti s různou formou mimosoudní šikany. K žalobě se připojili také pozůstalí po Lubomíru Jasínkovi (matka Alžběta Jasínková), Stanislavu Srazilovi (otec Stanislav Srazil st.), oba z výsadku ANTIMONY, a Josefu Žižkovi (sestra

úvodu, které považovali za zvlášť vulgární a neomalené.

V Československu v té době žilo již jen jedenadvacet přímých účastníků výsadkových operací z Velké Británie, z toho osmnáct v českých zemích a tři na Slovensku. Ostatní byli mrtví nebo žili v exilu. K žalobě se jich připojilo jedenáct. Všichni žalující byli po únoru 1948 novým režimem existenčně postiženi. Sedm bylo v rámci poúnorových čistek vyhozeno z armády a čtyři z nich byli posláni ve vykonstruovaných politických procesech odsouzeni k nepodmíněným trestům vězení: již zmíněný Rudolf Krzák, dále František Široký ze skupiny CALCIUM odsouzený na čtyři roky, Čestmír Šikola (CLAY), který byl zároveň neoficiálním mluvčím celé skupiny, na dva a půl roku a Jaroslav Klemeš (PLATINUM-PEWTER) na dva roky. Jan Vavřda byl odsouzen k podmíněnému trestu. Kromě Krzáka byl v té době rehabilitován jen

Jaroslav Klemeš. Rozsudek nad ním byl zrušený krátce předtím, 2. května 1968. Velitele výsadkové skupiny WOLFRAM a držitele Řádu Britského impéria Josefa Otiska odsoudil

František Široký z výsadku CLAY na policejním snímku po zatčení v roce 1949. Ve vykonstruovaném procesu bude odsouzen na čtyři roky do vězení. (foto: ABS)

12 K této problematice blíže PLACHÝ, Jiří: *Horší než doba války... Osudy parašutistů z Velké Británie v poúnorovém Československu*. Svět křidel, Cheb 2014. K případu Anny Kvašové viz TICHÝ, Martin: *Smrt bez spravedlnosti. Mrtví Ratajského lesa*. ÚSTR, Praha 2017.

Anna Scheinkönigová) ze skupiny BARIUM. O případ se od počátku zajímala média nejen na regionální, ale i na celostátní úrovni.¹³

O několik dní později byl návrh ještě pozměněn v tom smyslu, že bylo upuštěno od žaloby na vydavatelství. Důvodem byla diskontinuita mezi původním vydavatelem a současným Východočeským nakladatelstvím v Hradci Králové, které vzniklo teprve počátkem roku 1966.

OBHAJOBA ŽALOVANÝCH

Oba zbývající žalovaní, tedy František Ťopek a poslanec Josef Jägermann, přistupovali k žalobě od počátku rozdílně. Zatímco Ťopek neprojevoval ochotu k žádnému ústupku, Jägermann byl o poznání smířlivější. V dopise soudu ze 13. června 1968 přiznal žalobcům právo hájit svoji lidskou důstojnost a žádat zadostiučinění, „...uzná-li soud moje vyjádření v předmluvě [...] za nespravedlivé nebo neobjektivní“. Hájil se tím, že není historik, vnitřně byl přesvědčený o správnosti koncepce „dvou odbojů“, a konečně uvedl, že se svými výroky nechtěl dotýkat cti žalujících, ale naopak věřil, že „... napsáním knihy budou jejich činy zvěčněny a budou sloužit cti našeho kraje“(!).¹⁴

Důvody Jägermannova vcelku vstřícného postoje mohly být různé. Možná skutečně cítil, že v osm let starém textu poněkud přestřelil. Svou roli však nejspíš hrálo také příslovečné „máslo na hlavě“. Od roku 1948 až do počátku šedesátých let totiž zastával vlivné místo krajského tajemníka komunistické strany v Pardubicích. Z této pozice se tvrdě vypořádal nejen se svými předúnorovými protivníky z demokratických stran, ale v rámci stranických čistek i s mnohými svými

Žalované výroky poslance Josefa Jägermanna

„Útok na kata Heydricha si okupanti okamžitě vzali za záminku pro vyhlazovací tažení proti českému národu. Buržoazním emigrantům v Londýně přišla vhod krvavá represe nacistů proti našemu lidu, neboť pomáhala jejich poválečným cílům. [...] Celá ‚odbojová‘ činnost buržoazních kruhů byla hluboce protilidová a protinárodní, protože jim vždy šlo jen o třídní a kořistnické zájmy. Osud národa, osud Lidic a Ležáků jim byl lhostejný. Proto také nemohli dosáhnout žádného úspěchu ani ti nejodvážnější vlastenci desorientovaní Londýnem. Ani výsadkoví agenti nemohli mít úspěch. Protože je do boje nevyslal lid, nebojovali za věc lidu a národa, nepředstavovali hnutí spojené s lidem. Jejich cíle nebyly cílem národně osvobozeneckého boje ani cílem socialismu. ‚Odbojovou‘ činnost doma, pokud byla řízena z Londýna za pomoci výsadkových agentů, je nutno označit za čistě špionážní činnost jednak pro vlastní cíle emigrantské vlády a jednak ve prospěch západních kapitalistických velmocí. Parašutisté vyslaní na naše území z Londýna bojovali za předem ztracenou věc. Protože cílem jejich boje byla obnova kapitalistického panství v Československu. [...] A tak, zatímco na popravističích a v koncentračních táborech umíraly tisíce nejlepších českých lidí, poslali do Čech páni z londýnské emigrantské vlády agenty-parašutisty. Měli připravit půdu pro bezpracný život kapitalistům, velkostatkářům a jejich služebníků.“ (s. 8–9)

Citováno dle: ŤOPEK, František: *Údolí výstrahy*. 2. vydání. Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, Havlíčkův Brod 1960.

soudruhy, přičemž důvody jejich pádu byly často osobního rázu. Po zrušení Pardubického kraje během správní reformy v roce 1960 se „přesunul“ do parlamentu. Prostředí zákonodárního sboru znal z dřívějšíka – již v letech 1946–1948 byl totiž za Pardubice poslancem v Ústavodárném Národním shromáždění. A právě do té doby spadala další historika z jeho minulosti, jejíž propírání na veřejnosti nemuselo být ve vztahu ke kauze *Údolí výstrahy* příliš příjemné.

Jägermann byl předválečným členem, resp. funkcionářem komunistické strany a již během druhé republiky se po rozpuštění KSČ zapojil do její ilegální práce. Počátkem ledna 1940 byl zatčen. Strana se tehdy v důsledku paktu Molotov-Ribbentrop, který prohlášoval válku

za „oboustranně imperialistickou“, aktivní protinacistickou činností nezabývala a v duchu instrukcí z Moskvy vyčkávala na „socialistickou revoluci v Německu“, po níž měla teprve přijít její chvíle. Díky tomu byl Lidovým soudním dvorem v Berlíně odsouzen pouze na dva a půl roku káznice. Krátce před parlamentními volbami v roce 1946 však uveřejnil pardubický národněsocialistický list *Bratrství* svědectví několika bývalých politických vězňů a zatčených gestapáků, podle nichž si Jägermann nízkou výměru trestu vysloužil také udáním několika svých spolupracovníků a i ve vězení se choval více než konformně.¹⁵ Komunistům se každopádně nepříjemnou kauzu podařilo zamést pod koberec. Její připomenutí v jarních měsících roku 1968 však

13 Srov. např. HORELOVÁ, Radka: Žaloba. *Svobodné slovo*, 19. 5. 1968, s. 4.

14 SOKA Pardubice, f. Okresní soud Pardubice, sp. zn. 7 C 403/68.

15 KOTYK, Jiří: *K minulosti Josefa Jägermanna ml. (1913–2011), bývalého komunistického poslance z Pardubic* – viz <http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zprava/795-k-minulosti-josefa-jagermanna-ml-1913-2011-byvaleho-komunistickeho-poslanca-z-pardubic/> (citováno k 2. 2. 2023).

mohlo průběh diskuse na stránkách tisku ještě víc vyostřit.

Žopek za sebe nechal od začátku mluvit advokáta. Ten zvolil cestu formálních obstrukcí. V podání z 24. června poukázal na to, že čin se stal v roce 1960, a tudíž jej podle jeho názoru nelze posuzovat podle aktuálního občanského zákoníku, který vstoupil v platnost teprve počátkem dubna 1964, ale podle kodexu z roku 1950, v němž po sovětském vzoru nebyla individuální ochrana osobnosti upravena. Dále požadoval, aby každý z žalobců uvedl, kterými konkrétními výroky se cítí osobně poškozen.

Ve své odpovědi JUDr. Tichý odmítl přistoupit na tuto hru a zdůraznil, že tendenčními výroky v knize se cítí poškozeni všichni žalobci. V otázce příslušnosti zákona kontroval tím, že kniha je stále veřejně dostupná, takže zásah do osobnostních práv žalujících nelze omezovat jen na rok 1960, ale trvá do současnosti. Právo na ochranu cti pak označil za jedno ze základních občanských práv chráněných ústavou. Dále zdůraznil, že v době vydání knihy byli bývalí parašutisté proti v ní uvedeným pomluvám a výmyslům v důsledku politické situace v podstatě bezbranní a nyní nechtějí, aby žalovaní byli soudem potrestáni, ale aby došlo k odstranění škodlivých a protiprávních následků jejich činů. „*To, že byla [Žopkova kniha] rozebrána, není důkazem její pravdivosti. Protokoly o procesu se Slánským, Mein Kampf a jiné takové knihy měly také čtenářský úspěch. Jejich protiprávnost nespočívá v tom, že kdysi vyšly, ale že existují. Jejich samotná existence představuje protiprávní skutečnost...*“¹⁶ zakončil ironicky.

PRAVDA O MINULOSTI

Zdálo se, že doba dává žalobcům za pravdu. V úterý 18. června 1968 se

před kostelem sv. Cyrila a Metoděje v pražské Resslově ulici odehrála velká manifestační vzpomínková akce. Čestnou stráž drželi západní vojáci, včetně bývalých parašutistů a letců RAF, odbojáři všech složek, skauti, sokolové, pionýři, studenti, příslušníci Lidových milic i Sboru národní bezpečnosti. Po položení věnců defilovala před kostelem čestná jednotka Československé lidové armády. Následně se dav přesunul na Staroměstské náměstí, kde vystoupil tehdejší předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský, sám bývalý komunistický odbojář.

František Žopek za sebe nechal od začátku mluvit advokáta. Ten zvolil cestu formálních obstrukcí.

Západní letec a spisovatel Václav Šikl dojatě napsal: „*Pietní slavnost u kostela v Resslově ulici mne uchvátila. Když před přeplněný chodník nepochodoval útvar nádherných chlapců v červených baretech, když pozůstali po parašutistech se zvedli ze svých židlí, postavených ve výhni slunce i ve výhni tragických vzpomínek na slavné drama, jehož ohlas proběhl tehdy uprostřed druhé světové války doslova celým světem, když čelní představitel státu i města důstojným způsobem pokládali dlouhou řadu nákladných věnců tam pod otvor, kterým můj přítel Opálka a jeho vojáci viděli naposledy sluneční světlo, ano, byl jsem dojat a hrdý na to, že jsem Čech a že jsme se přeče dočkali.*“¹⁷

Svaz protifašistických bojovníků vydal při té příležitosti svůj programový manifest, který na Staroměstském náměstí přečetl bývalý parašutista Vladimír Škácha. Mimo jiné se v něm psalo: „*Rehabilitace odboje je potvrzením pravdy o odboji a stává se tmelem jeho jednoty. Legendární*

boj sedmi v kryptě cyrilometodějského kostela zůstal přes všechna léta hořkostí a znevažování uchován ve vědomí a úctě lidu. V nových souvislostech se dnes stává živým odkazem. [...] Pravda o minulosti musela být vyslovena. Socialistická společnost se musí zbavit všech mýtů, iluzí a falešných idolů, ať vznikly kdykoliv a kdekoliv.“¹⁸ Bývalé parašutisty, jejich spolupracovníky a pozůstalé pak přijal na Pražském hradě prezident republiky Ludvík Svoboda, který jim předal vysoká státní vyznamenání. Za týden po slavnosti, 25. června 1968, přijalo Národní shromáždění dlouho očekávaný zákon o soudních rehabilitacích č. 82/1968 Sb.

Během následujících týdnů se v případě již neudálo nic nového. K dohodě o smíru nedošlo, a tak v polovině července pardubický okresní soud nařídil hlavní líčení ve věci – na půl devátou ráno 27. srpna 1968. Ve stanoveném termínu pak, přestože v ulicích Pardubic byly již sedmým dnem okupační sovětské a polské jednotky, k přelíčení skutečně došlo. Netřeba však podotýkat, že atmosféra v soudní síni byla v důsledku politických událostí velmi vzrušená.

Pod vlivem národní tragédie navrhli žalobci smír. Doktor Tichý pak soudu oznámil, za jakých podmínek jsou ochotni jej uzavřít: Žalovaní měli uznat, že obsah knihy byl nejen v rozporu s historickou pravdou, ale navíc se objektivně dotkl cti žalobců. Dále měli žalovaní uznat žalobce za přední hrdiny národněosvobozenického boje v letech druhé světové války a omluvit se jim, tento boj pak označit za východisko dalšího revolučního vývoje a konstatovat, že se názory, které hlásali dříve, nechtěně ztotožnily s ideologií dnešních okupantů. K tomu měli zaplatit náklady soudního řízení a přispět tisíci korunami na provozní fond Ústředního výboru (ÚV) KSČ zvoleného na vysočanském

16 *SOka Pardubice*, f. Okresní soud Pardubice, sp. zn. 7 C 403/68.

17 ŠIKL, Václav: Dojmy a otázky. *Hlas revoluce*, 1968, roč. 21, č. 13 (28. 6. 1968), s. 1.

18 Tamtéž. *Manifest příslušníků čs. odboje*.

Vladimír Řezníček ze skupiny WOLFRAM na poválečném snímku (foto: archiv Tomáše Jambora)

Jan Vavrda na snímku z léta 1968 opět v uniformě. Normalizační režim mu umožnil na podřadném místě správce vojenského rekreačního zařízení dosloužit do důchodu. (foto: VÚA – VSA Olomouc)

sjezdu strany. Nakonec konstatovat, že se staví spolu s žalobci do řad bojovníků proti okupaci a slibují, že v tomto boji neustoupí. Předseda senátu potom další líčení odročil na neurčito, aby byl odpůrcům poskytnut čas zaujmout stanovisko k návrhu.

Poslanec Jägermann zareagoval krátkým přípisem, v němž souhlasil se smírným řešením: „*Souhlasím s návrhem na dohodu nebo smírem. [...] Proto osobně prohlašuji, že jsem považoval a považuji parašutisty za hrdiny národně osvobozenického boje a neměl jsem na mysli snižovat v předmluvě jejich zásluhy o osvobození naší vlasti, ani jsem to nepopíral. V tom případě jako antifašista a odbojář se jim omlouvám.*“¹⁹ K návrhu vyslovil jen drobné a v podstatě formální připomínky. Dne 18. září 1968 zareagoval i Ťopek a jakýkoliv návrh na smír kategoricky odmítl. Mimo jiné arogantně uvedl, že čerpal z primárních zdrojů, a soud by tedy musel nejprve „... *popřít správnost pramenů, z nichž bylo čerpáno, a pak mohou následovat (rozuměj: zakázat - pozn. aut.) všechny publikace, které se o tyto prameny opírají.*“²⁰ Cítil, že znovu přichází jeho doba.

ZAMÍTNUTÍ ŽALOBY

Žalobci se však nevzdávali. Dne 14. října 1968 se k nim jako vedlejší žalobce připojilo Sdružení partyzánů a bojových složek domácího odboje SPB: „...*občané organizovaní v této instituci byli hrubě dotčeni na své cti knihami vydanými žalovaným a spol.*“²¹ napsal v odůvodnění předseda sdružení plk. Karel Veselý-Steiner. Sám jako vedoucí činitel Rady tří, jedné z největších odbojových organizací působících v českých zemích v závěrečné fázi války, s řadou výsadkářů úzce spolupracoval. Po osvobození se přiklonil ke komunistické straně,

ale v roce 1949 se stal obětí represí. Rehabilitován byl v polovině šedesátých let. V létě 1968 byl reaktivován a jmenován předsedou Rehabilitační komise Ministerstva národní obrany v Praze. Členy jeho týmu se brzy stali také dva bývalí parašutisté náležející k žalobcům – pplk. Rudolf Krzák a mjr. Jan Vavrda, kteří byli reaktivováni k 1. srpnu 1968.

Již na následující den, 15. října, bylo nařízeno nové hlavní líčení. Za navrhovatele se jej účastnili Krzák, Vavrda, Šikola, Zemek a Řezníček. Obě strany zopakovaly své vývody. Senát, jemuž předsedal promováný právník Bohuslav Marvan, pak vynesl rozsudek, ve kterém žalobu zamítl.

V odůvodnění rozsudku se přiklonil na stranu právní argumentace Ťopkova obhájce. Rozhodný pro posouzení oprávněnosti návrhu podle něj byl okamžik vydání knihy, a nikoliv její další existence. Z tohoto důvodu tedy podle názoru soudu Ťopkovou knihou nevznikla žalobcům žádná újma na cti. Žaloba byla zamítnuta v podstatě z procesních důvodů. Po vynesení rozsudku se Ťopek obrátil na bývalé výsadkáře a posměšně prohlásil: „*To víte, strana bude kvůli vám měnit dějiny!*“²²

S rozsudkem však spokojený nebyl a 12. listopadu 1968 instruoval svého právního zástupce, aby proti němu podal odvolání. Nelíbilo se mu odůvodnění rozsudku, v němž bylo soudem konstatováno: „*Navrhovatelé jako býv[alí] parašutisté zúčastnili se v době druhé světové války odboje proti Německu, když byli na území Československa vysazeni z V[elké] Británie. Vydání knihy ‚Údolí výstrahy‘, jejíž obsah zkrsluje a hrubě zasahuje do práv všech navrhovatelů, byla dotčena jejich práva tak, jak jsou upravena v §§ 11 a násl. O[bčanského] z[ákoníku]. [...] Obsah knihy i předmluva záměrně snižuje význam činnosti všech navrhovatelů na*

19 SOKA Pardubice, f. Okresní soud Pardubice, sp. zn. 7 C 403/68.

20 Tamtéž.

21 Tamtéž.

22 TICHÝ, Antonín: Rehabilitace cti se nekoná. *Politika*, 1969, roč. 2, č. 5 (27. 3. 1969), s. 35.

území tehdy okupovaného Československa. V jednotlivých případech je úloha navrhovatelů snižována, jejich úkoly, které plnili na našem území, jsou hrubě zkracovány.²³ Ťopek k tomu napsal: „Žalobcům jde o průhledný manévr – likvidovat politické závěry této publikace, protože to pokládají za hlavní. Jsem komunist a z pozice strany jsem také politické závěry uplatnil.“ Neopomněl ze sebe současně udělat nevinnou oběť kontrarevoluce: „Navrhovatelé rozpoutali v období dubna a května 1968 [...] lživou a demagogickou kampaň proti mé osobě. [...] V okresních novinách Zář v Pardubicích vyšly v této době články právního zástupce navrhovatelů JUDr. Tichého, redaktora Rajmana, pana Krzák (navrhovatel) a dalších lidí hrubě mne urážejících, bez jediného konkrétního faktu a plné demagogie.“²⁴ Cítil se dotčen tím, že soud využil práva, které mu dával občanský soudní řád, a nepřiznal mu jako „vítězi“ náhradu nákladů soudního řízení. Proti rozsudku se 27. listopadu 1968 odvolali i navrhovatelé. „Kniha je ve své podstatě denunziací, jejíž nebezpečí může ožít, kdykoliv by nastal politický zrat k poměrům let padesátých...“, stojí v odvolání.²⁵

Odvolací líčení se konalo 27. února 1969 u Krajského soudu v Hradci Králové a za žalobce k němu byl pozván pouze JUDr. Tichý. Před zahájením vyzval předseda senátu strany k uzavření smíru podle části návrhu formulovaného dr. Tichým 27. srpna. Body, v nichž se hovořilo o okupaci Československa, již do něj zahrnuté nebyly. Formulace, kterou navrhla žaloba, zněla: „1) Uznáváme tímto, že obsah knihy Údolí výstrahy je nejen v rozporu s historickou pravdou, ale že [je] objektivně schopen dotknout se cti žalobců. 2) Žalobce považujeme za přední hrdiny našeho národně osvobozeneckého boje a omlouváme se jim za vše, čím jsme mohli jejich zásluhy snížit, nebo dokonce popřít.“²⁶ Jägermann

Oficiální oslavy u krypty v Resslově ulici v osmdesátých letech 20. století. Za vojáky čestné stráže s věncem stojí veteráni výsadkových operací – bez uniforem a vyznamenání, mnozí degradovaní a se záznamem v trestním rejstříku. (foto: archiv Tomáše Jambora)

znovu projevil ochotu přistoupit ke smíru. Tentokrát ovšem mnohem menší než v září předchozího roku a omezil ji na bod dva, u nějž však ještě žádal změnu formulace. Nakonec prohlásil, že kniha obsahuje „historickou pravdu“, a navrhovatelé již další diskusi s ním odmítli. Na postojích tohoto komunistického aparátčika a „odbojáře“ bylo nejlépe patrné, jak se doba za posledních šest měsíců změnila.

Ťopek setrval na svých argumentech a navíc prohlásil, že slovo „agent“, které v knize zásadně ve spojení s parašutisty užíval, je běžný termín používaný ve zpravodajské službě. To byla totiž jediná věc v minulosti, kterou byl ochoten považovat za ne úplně korektní. Tady ovšem lhal. Slovo „agent“ totiž v knize používal ve spojení se slovem „padákový“, což byl pejorativní termín užívaný nacistickou propagandou. Slovo

„agent“ v naší zpravodajské terminologii je navíc spojováno s civilním tajným spolupracovníkem, zatímco všichni parašutisté byli vojáky zahraniční armády a v naprosté většině i kmenovými příslušníky vojenské zpravodajské služby.

Krajský soud prvoinstanční rozsudek zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k novému rozhodnutí. Důvody byly převážně procesní. Soud nevyloučil možnost vydání určovacího návrhu, který by symbolicky dal za pravdu navrhovatelům, současně však konstatoval, že samotná existence knihy neznamená, že zásah do práv navrhovatelů trvá. To by bylo možné tvrdit, např. pokud by ji Ťopek používal během přednáškové činnosti i po roce 1964. Žalobci na tuto skutečnost sice upozornili, nepovažovali však za nutné předložit o tom jednoznačný důkaz a soud je upozornil na to, že důkazní

23 SOkA Pardubice, f. Okresní soud Pardubice, sp. zn. 7 C 403/68.

24 Tamtéž.

25 Tamtéž.

26 Tamtéž.

břemeno leží v tomto případě na nich. Soud také jednoznačně vyloučil možnost vyřazení knihy z veřejných knihoven, což označil za „nepřiměřené zadostiučnění“, které by navíc kolidovalo s autorským právem. Vyloučil navíc i možnost jakési morální soudní rehabilitace: „Bylo by nad rámec a možnosti institutu ochrany osobnosti i celého řízení žádat historickou rehabilitaci jedné části československého zahraničního odboje za II. světové války. Je úkolem historické vědy, a nikoliv soudního rozhodnutí, aby úlohu a zhodnocení obou složek zahraničního odboje provedla, takže důkaz znalci z oboru historie nejeví se účelným.“²⁷ Důvodem této pasáže v rozsudku byl znalecký posudek z pražského Ústavu dějin socialismu, který předložila obžaloba. Konstatovalo se v něm, že kniha je nepravdivá a urážlivá. Přesto, nebo právě proto nebyla přijata jako důkaz. Soud akceptoval také argument Ťopkova obhájce, že by žalující měli uvést, které výroky se jich osobně dotkly, a svoji aktivní legitimaci k podání žaloby prokázat tím, že „... za okupace tvořili parašutistický oddíl vysazený z Velké Británie“.²⁸

Průchod svému rozčarování a frustraci dal doktor Tichý znovu na stránkách tisku. Dne 27. března 1969 vyšel v týdeníku *Politika* jeho článek nazvaný „Rehabilitace cti se nekoná“, v němž shrnul dosavadní průběh sporu i vlažný a alibistický přístup české justice k němu. „Co je to potom rehabilitace? Jen forma odškodnění, nic víc. A ještě jaké. Všichni dohromady nedostanou ani polovičku toho, co jednomu člověku vyneslo ospravedlnování zločinů páchaných na nich...“²⁹ poznamenal. Narážel na to, že Ťopek si podle vlastního doznání svou knihou přišel na 55 tisíc korun.³⁰ V době, kdy se průměrný výdělek

pohyboval okolo tisícovky. Mnozí si však tehdy museli vystačit s ještě menšími částkami – např. bývalému diviznímu generálovi československé armády a maršálu RAF Karlu Janouškovi, který strávil dvanáct let v komunistických kriminálech, byl po propuštění z vězení v roce 1960 vyměřen důchod ve výši 200 korun.³¹

Za této situace se dr. Tichý rozhodl vzít návrh zpět. Ruče do klína však složit nechtěl: „Budeme i nadále tvrdit, že [Ťopkova kniha] je prohaná a pomlouvačná. Snad si tím vynutíme nový spor. Požádáme ministerstva školství a ministerstva kultury České a Slovenské republiky, aby tento bezcenný a podlý pamflet vyřadily z veřejných knihoven. Obrátíme se na ÚV SPB s žádostí, aby ustanovil komisi z univerzitních profesorů právnické fakulty [...], která by s použitím expertizy historiků udělala ve věci svůj závěr. Dáme podnět k tomu, aby se poslanec N[árodního] S[hromáždění] Jägerma[n] [...] setkal

s parašutisty a dokázal jim pravdivost svých obvinění. [...] Toto právo dalo vznik rehabilitačním zákonům a bude v dohledné době zdůrazněno zákonem obecným,“ uzavřel svůj článek.³²

„CO MÁM ŘÍCI SYNOVI?“

Nic z toho se však již samozřejmě neuskutečnilo. Šest dní nato byl časopis *Politika* zastaven. Necelý týden před pádem Alexandra Dubčeka, 11. dubna 1969, vzali navrhovatelé svoji žalobu zpět. O měsíc později, 15. května 1969, vzal Okresní soud v Pardubicích zpětvzetí návrhu na vědomí a řízení zastavil. Zároveň vyslovil povinnost žalobců zaplatit Františku Ťopkovi náklady řízení ve výši 1049 korun.

Poslední tečkou za procesem se stal emotivní text Vladimíra Řezníčka, jednoho z žalobců a bývalého příslušníka výsadkové skupiny WOLFRAM, který pod názvem „Co mám říci svému synovi?“ uveřejnil

Historik Zdeněk Jelínek (vlevo) spolu s bývalým parašutistou Josefem Čertotou (uprostřed) ze skupiny WOLFRAM na snímku z doby normalizace (foto: archiv Tomáše Jambora)

27 Tamtéž.

28 Tamtéž.

29 TICHÝ, Antonín: *Rehabilitace cti se nekoná*, s. 35.

30 Druhé vydání mělo náklad 16 500 výtisků.

31 RAJLICH, Jiří: *Karel Janoušek. Jediný československý maršál*. Jota, Brno 2016, s. 263.

32 Tamtéž, s. 37.

ve stále ještě neznormalizovaném týdeníku Svazu protifašistických bojovníků *Hlas revoluce* 13. června 1969. Popsal v něm rozhovor se svým čtrnáctiletým synem, jehož kamarádi považovali za lháře, když mluvil o tom, co jeho otec dělal za války: „Jeden mi přinesl knížku o atentátu na Heydricha, abych prý si to přečetl, tam že je to jinak a že on mi nevěří, co jsem mu o tobě vyprávěl. Tak mi řekni, co je vlastně pravda?“³³ Popisoval pak naději, kterou jemu a dalším, kteří přežili, přinesly události loňského roku, a zklamání z konečného verdiktu soudu: „Tak tedy všechno zůstane při starém, všechno bude tak, jak bylo [...] Kouba bude dál zbabělcem, Zemek a Škácha ustrašenci a my všichni dohromady budeme dále představováni jako lidé, kteří bojovali proti lidu své země. Kájo, nech mne být. A už se mnou o tom nemluv [...] Vy si myslíte, že jsem rezignoval, že skládám zbraně a mlčím. Ale co byste řekli svému synovi vy?“³⁴

A jaké byly další osudy protagonistů tohoto sporu?

Poslanec Jägermann se stal jednou z opor procesu normalizace ve východních Čechách a ve Sněmovně lidu Federálního shromáždění setrval až do roku 1986, kdy odešel do penze. Zemřel ve věku 98 let v roce 2011.

František Ťopek byl od poloviny srpna 1972 do konce března 1981 registrován jako důvěrník s krycím jménem „Chemik“ u Oddělení StB v Pardubicích. Svoji poslední knihu vydal na samém prahu normalizace.³⁵

JUDr. Antonín Tichý se počátkem sedmdesátých let ocitl znovu pod permanentním dohledem Státní bezpečnosti - v letech 1972-1973 se dokonce uvažovalo o jeho zatčení (akce „Advokát“ vedená Správou StB v Ústí nad Labem). Následně byl zařazen do kategorie nepřátelských osob (akce

Zleva: Otmar Riedl, Čestmír Šíkola, Jaroslav Klemeš, neidentifikovaný muž, Jan Zemek, Rudolf Krzák, Rudolf Pernický, Jan Štursa, Leopold Musil a Josef Černota (foto: archiv Tomáše Jambora)

O-StB Teplice s krycím označením „Spisovatel“).³⁶ Zemřel v roce 1988.

StB sledovala i další žalobce. Čestmír Šíkola byl ještě koncem osmdesátých let předvolán k výslechu kvůli tomu, že vedl korespondenci se svým bývalým velitelem Antonínem Barošem, žijícím od roku 1948 v exilu. Zemřel v roce 2008.

Rudolf Krzák, propuštěný roku 1970 znovu z armády, byl v roce 1986 podezříván, že je agentem západních zpravodajských služeb a podává jim zprávy o pohybu sovětských vojenských jednotek v Československu. Zemřel v roce 2004.

Soudní rehabilitace se z žalobců dočkal již jen koncem roku 1969 mjr. Jan Vavrda. Roku 1970 byla přijata novela rehabilitačního zákona, která znamenala v podstatě jeho negaci. Zbylí parašutisté se očištění svých

jmen dočkali až po listopadu 1989... Kniha *Údolí výstrahy* již nikdy znovu nevyšla. Přesto zůstává černou skvrnou v bibliografii dějin našeho zahraničního odboje.

PhDr. JIŘÍ PLACHÝ, Ph.D. (1975) vystudoval historii se zaměřením na dějiny východní a jihovýchodní Evropy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1999) a veřejnou správu na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni (2008). V letech 2000 až 2007 pracoval v Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu a od roku 2007 je vědeckým pracovníkem Vojenského historického ústavu v Praze. Specializuje se na dějiny druhého odboje a pounorový postih jeho účastníků. Je autorem nebo spoluautorem více než dvou desítek knih a více než tří stovek článků a studií.

33 ŘEZNÍČEK, Vladimír: Co mám říct svému synovi? *Hlas revoluce*, 1969, roč. 22, č. 24 (13. 6. 1969), s. 6.

34 Tamtéž.

35 Jedná se o publikaci ke 100. výročí podniku Synthesia - ŤOPEK, František: *100 let průkopnické práce a úspěchů 1871-1971*. VCHZ Synthesia, Kolín 1971.

36 Jak svazky vedené k osobě Františka Ťopka, tak i Antonína Tichého byly v pozdější době zničeny. Viz sdělení Archivu bezpečnostních složek autorovi z 9. 12. 2022.